

DOI: 10.32347/2786-7269.2024.8.232-243

УДК 72.012

к.арх, доцент **Шкляр С.П.**,
svetlanashklyar1980@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7322-5428,

Зайцева А.О.,
zannett610@gmail.com, ORCID: 0009-0007-9420-8564,

Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ ДОСТУПНОСТІ СПОРТИВНИХ ОБ'ЄКТІВ

Аналізується взаємозв'язок розвитку спорту для людей з інвалідністю і формування спортивних будівель, доступних для маломобільних груп населення. Визначаються основні етапи історії розвитку архітектурної доступності спортивних об'єктів та характерні особливості кожного з етапів. Аналізуються основні проблеми забезпечення архітектурної доступності спортивних об'єктів для людей з обмеженими можливостями в Україні.

Ключові слова: адаптивний спорт; інклюзивний спорт; спортивний об'єкт; архітектурна доступність; люди з обмеженими можливостями; людина з інвалідністю; універсальний дизайн; інклюзивний спортивний об'єкт.

Постановка проблеми. У світі спорту, що динамічно розвивається, концепція інклюзивності вийшла за рамки простої участі і перетворилася на потужну силу, що формує саму структуру спортивних співтовариств. Крім фізичної майстерності і духу суперництва, інклюзія включає ширше бачення – таке, що охоплює різноманітність, рівність і доступність.

На даний час в нашій державі на законодавчому рівні зафіксовано, що всі будівлі і споруди мають бути доступні для людей з обмеженими можливостями. Були розроблені й ухвалені Указ Президента України від 03.12.2020 р. «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні» [13] та «Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року», схвалена розпорядженням КМУ від 14.04.2021 р. [11]. Але й досі важливою проблемою є те, що переважна більшість існуючих спортивних об'єктів не адаптована для людей з обмеженими можливостями. Через військовий стан і спричинений ним низький рівень фінансування реалізація стратегії дуже обмежена. Тому дуже актуальною є проблема аналізу доступності існуючих спортивних об'єктів і розробки принципів адаптації і розумного пристосування існуючих спортивних будівель до чинних норм.

Актуальність дослідження визначають:

- великий відсоток в структурі населення України людей з обмеженими можливостями, у тому числі людей з інвалідністю, збільшення їх кількості внаслідок бойових дій;
- відсутність умов для тренувань людей з обмеженими можливостями в існуючих спортивних об'єктах, тобто «недоступність» архітектурного спортивного середовища;
- відсутність чітких науково обґрунтованих рекомендацій щодо розумного пристосування існуючих спортивних будівель.

Мета статті – визначити основні історичні етапи розвитку та проблеми забезпечення архітектурної доступності існуючих спортивних об'єктів для людей з обмеженими можливостями.

Завдання дослідження:

- визначити історичні етапи розвитку інклюзивного спорту і формування архітектурних об'єктів інклюзивного спорту;
- визначити основні проблеми забезпечення архітектурної доступності спортивних об'єктів для людей з обмеженими можливостями в Україні.

В основі дослідження лежать **методи** історико-генетичного аналізу, порівняльного і факторного аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний час наукових досліджень по темі спортивних об'єктів для людей з обмеженими можливостями не так багато, всі дослідження спираються на державні будівельні норми проектування окремо спортивних споруд та безбар'єрного середовища.

Дана робота спирається на статті в галузі історичного розвитку інклюзивного спорту [2, 5, 8, 15, 16, 17, 18, 22], розвитку спортивних споруд для людей з обмеженими можливостями [3, 4, 7, 11, 12, 13], нормативні документи [1, 6, 9, 10, 14, 19, 20, 21].

Основна частина.

В наш час архітектурна доступність будівель і споруд, їх адаптація до потреб людей з обмеженими можливостями є обов'язковою умовою проектування. Проте така ситуація була не завжди. І впровадження безбар'єрних рішень у кожній з типологічних груп архітектурних об'єктів відбувалося по-своєму, проходила певні етапи свого розвитку.

Первинним у розвитку спортивних об'єктів та центрів, адаптованих до потреб людей з інвалідністю, був розвиток спорту і залучення до нього осіб з інвалідністю. Формування архітектури спортивних споруд, доступних для маломобільних груп населення, стало вторинним питанням даної проблеми,

спрямованим на забезпечення параметрів предметно-просторового середовища, вимогам доступності для спортсменів з інвалідністю.

Питання залучення людей з обмеженими можливостями постало дуже давно. Ще в XVII-XIX століттях було відомо, що одним з найважливіших факторів реабілітації людей з обмеженими можливостями є фізична активність. Адаптивні види спорту зародилися як засіб реабілітації ветеранів Другої Світової війни, воєн в Кореї, В'єтнамі, Афганістані. На той час адаптивні види спорту були розроблені таким чином, щоб охоплювати людей з різними здібностями, різними вподобаннями, різні вікові групи, починаючи від спортивних майданчиків до національних та Паралімпійських змагань [1].

Перший етап розвитку формування інклюзивних спортивних центрів полягав у адаптації існуючих споруд під потреби людей з інвалідністю. Так, перші спроби познайомити людей з адаптивним спортом були у 1888 році в Берліні, де був відкритий перший спортивний клуб для людей з вадами слуху. У 1924 році були проведені перші Міжнародні ігри серед людей з вадами слуху. Спорт на інвалідних візках почав свій розвиток у 1940-х роках у госпіталях Англії після Другої Світової війни. Його засновником став нейрохірург сер Людвіг Гуттман, вперше застосувавши спортивні ігри як важливу частину лікування ветеранів. Перебуваючи у важких депресивних станах, пацієнти госпіталю Сток-Мендевіля (Англія) відмовлялись навіть від подальшого лікування, інколи від прийому їжі, таким чином, вони просто втрачали сенс до життя. Тоді нейрохірург Л. Гуттман, створив так зване дозвілля для пацієнтів. Першим елементом клінічного спорту стала стрільба з лука, оскільки даний вид спорту був ідеальним для тренувань груп м'язів, які знаходяться вище рівня пошкодження спинного мозку. Далі сер Людвіг Гуттман порушив старі стереотипи мислення та заснував новий напрямок спортивного руху – спорт на інвалідних візках. Першим організованим видом спорту, в якому брали участь гравці у кріслах колісних, стало поло. І вже у 1948 році були проведені перші Сток-Мендевільські ігри серед людей на кріслах колісних. Ці змагання дали новий відлік для змагань та спорту для людей з обмеженими можливостями різних категорій [10].

Після започаткування сером Л. Гуттманом «клінічного спорту» лікарня Сток-Мендевіля зазнала певних змін. У лікарні з'явилися спеціальні ліжка для людей з травмами хребта, також відділення було перенесене на перший поверх задля забезпечення вільного пересування людей на кріслах колісних. Був утворений спортивний майданчик для людей на візках з урахуванням їх потреб, тобто тренажери були адаптовані за вистою та зручністю користування [18].

Перші Сток-Мендевільські ігри серед людей на кріслах колісних були значним поштовхом для подальшого проведення спортивних змагань серед

людей з обмеженими можливостями і таким чином великі спортивні споруди, які мали приймали спортсменів з інвалідністю, зазнавали архітектурних змін.

З 1953 року Олімпійський стадіон в Римі, Італія, перебудовувався за проектом Луїджі Моретті як головна арена літніх Олімпійських ігор 1960 року. А з 1958 року, після оголошення про проведення Ігор серед людей з інвалідністю, були внесені певні зміни до проекту з урахуванням проведення змагань серед людей з обмеженими можливостями. Пізніше було вирішено перенести місце проведення змагань ближче до готелю, де розміщувалися спортсмени, тож спортивний майданчик Тре Фонтане також зазнав певних змін – адаптування для користування спортсменами з обмеженими можливостями. Також було адаптовано під потреби людей з обмеженими можливостями Клубний дім в Олімпійському селищі та басейн «Форо Італіко» [8].

Другий етап розвитку формування інклюзивних спортивних центрів полягав у заснуванні офіційних міжнародних комітетів і змагань, та створення нових спортивних об'єктів для людей з обмеженими можливостями. Так, у 1960 році в Римі було проведено перше Міжнародне змагання серед людей з обмеженими можливостями, яке прийнято вважати першими Паралімпійськими іграми. Термін «Паралімпійський» означає наступний, або паралельний Олімпійським іграм. А в 1968 році вперше були проведені Спеціальні Олімпійські ігри – спортивні змагання для осіб з розумовими відхиленнями, які надалі набули статусу благодійної організації. Пізніше була створена Міжнародна організація людей з інвалідністю, та Паралімпійські ігри почали проводити з такою ж регулярністю як і Олімпійські ігри. З кожною наступною грою кількість спортсменів збільшувалась, географія країн розширювалась, включалися також і нові види спорту. З 1982 року був створений спеціальний Міжнародний паралімпійський комітет (IPC).

Наприкінці 90-х років минулого сторіччя була створена Міжнародна організація рекреаційного спорту, розвитку та стимуляції людей з інвалідністю, ціллю якої було залучення людей з обмеженими можливостями не тільки до занять спортом, а й також до спілкування, зустрічей, прогулянок, тобто до соціалізації.

Сфера архітектурного проектування також розвивалася у напрямку безбар'єрного простору. Люди з обмеженими можливостями все більше починали займатися спортом, тож вони потребували на тренувальний простір. Таким чином, було спроектовано та побудовано спортивні споруди, які б відповідали вимогам паралімпійських спортсменів. Центр олімпійської та паралімпійської підготовки США у Колорадо-Спрингс, США, був побудований у 1978 році та виступає одним з перших центрів олімпійської та паралімпійської підготовки, також тут розташована штаб-квартира

Олімпійського та Паралімпійського комітету США [16]. Через 2 роки після завершення зимових Олімпійських ігор 1980 року було відкрито Центр олімпійської та паралімпійської підготовки в Лейк-Плесиді, США, центр був спроектований таким чином, що він поділявся на два кампуси – один кампус для олімпійської підготовки, другий кампус – для паралімпійської підготовки. Кампус призначений для паралімпійської підготовки був спроектований, за існуючими на той час, нормами безбар'єрного середовища [17]. У 1995 році був відкритий спортивний центр, який пізніше отримав назву Центр підготовки елітних спортсменів Чула-Віста. Даний центр також розрахований на професійну підготовку спортсменів до олімпійських та паралімпійських ігор [15]. Також у США був створений гольф-центр Кена Леннінга – це перший свого роду гольф-центр, створений для активного відпочинку та занять спортом для людей з обмеженими можливостями. Гольф-центр був спроектований на рівній місцевості, що полегшує пересування людей у кріслах колісних. Цьому також сприяють пандуси між окремими галявинами та безліч відповідним чином спланованих доріжок. Даний гольф-центр демонструє початок формування центрів аматорського та інклюзивного спорту, початок розвитку непрофесійного спорту [22].

Третій етап розвитку формування інклюзивних спортивних центрів – сучасний розвиток інклюзивного спорту. В сфері архітектури були створені принципи універсального дизайну для зручного користування людьми з обмеженими можливостями будівлями різного призначення. Створюються всі умови для комфортної життєдіяльності та соціалізації людей з обмеженими можливостями. Будівлі та споруди зазнають архітектурних змін – адаптуються або навіть перебудовуються згідно до потреб людей з обмеженими можливостями. Тобто, у всьому світі набула поширення тенденція до проєктування будівель та споруд, міського середовища згідно з правилами універсального дизайну. Таким чином, люди з обмеженими можливостями можуть жити повноцінним життям, активно займатися професійним чи аматорським спортом і використовувати при цьому ті самі спортивні будівлі, що й інші категорії користувачів [20].

Зазначені вище етапи розвитку доступності архітектурного середовища спортивних будівель були притаманні зарубіжним країнам, переважно, Європи і США. Наша держава, яка впродовж ХХ ст. належала до складу СРСР, включилася у цей процес значно пізніше.

В період відновлення незалежності Україна стала повноправним членом міжнародного паралімпійського руху. У 1992 році було створено спортивну федерацію глухих України. Того ж року її було прийнято до міжнародного дефлімпійського руху з правом участі у всіх міжнародних змаганнях, які

проводяться під його егідою. На даний час в Україні існує Національний комітет спорту людей з інвалідністю, який займається розвитком паралімпійського та дефлімпійського руху в Україні, постає офіційним національним паралімпійським комітетом України на міжнародному рівні, займається створенням умов для занять адаптивним та професійним спортом людей з обмеженими можливостями, включаючи дітей з інвалідністю, та забезпечує участь у міжнародних змаганнях [3, 4, 7, 12].

На території України існує кілька центрів Паралімпійського спорту: Західний реабілітаційно-спортивний центр Національного комітету спорту інвалідів України (НКСПУ) у Львівській області, Всеукраїнський реабілітаційно-відновлювальний спортивний центр Національного комітету спорту інвалідів України у м. Дніпро (на етапі будівництва). Наші спортсмени кожного року привозять додому велику кількість міжнародних нагород, професійний спорт для людей з обмеженими можливостями продовжує розвиватись. А от аматорський спорт для людей з обмеженими можливостями – тема, яка досить довгий час замовчувалась. І наразі дуже гострою є проблема нестачі спортивних об'єктів для людей з обмеженими можливостями. Тому тема спорту для інвалідів – дуже актуальна [2, 5].

В Україні існує велика кількість спортивних центрів, фітнес-залів, спортивних майданчиків, стадіонів, але загалом, вони не пристосовані для занять спортом людям з обмеженими можливостями. Аматорський спорт не заохочують так, як професійні спортивні досягнення, тож наразі ми маємо те, що люди, які просто мають бажання займатися спортом для себе, для підтримки власного фізичного здоров'я, не мають на те можливості, бо не мають для цього гідних умов. Існуючі спортивні центри не відповідають реальним необхідним умовам тренування людей з обмеженими можливостями, тобто, має місце «недоступність» архітектурного спортивного середовища для людей з обмеженими можливостями [6, 9, 19, 21].

На даний час в нашій державі на законодавчому рівні зафіксовано, що всі будівлі і споруди мають бути доступні для людей з обмеженими можливостями. Була розроблена й ухвалена Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Почалося впровадження стратегії. Так, у 2021 році в м. Полтава за програмою Президента України «Велике будівництво» завершено зведення басейну «Акварена». Спортивна споруда повністю пристосована для відвідування людьми з інвалідністю.

Але головною проблемою на даний час є те, що усі існуючі, зведені раніше спортивні об'єкти не адаптовані для людей з обмеженими можливостями. Через військовий стан реалізація стратегії дуже обмежена, тому дуже актуальною є проблема аналізу доступності існуючих спортивних об'єктів

і розробки принципів адаптації і розумного пристосування спортивних існуючих будівель, коригування відповідних державних будівельних норм [14].

Висновки. Первинним у розвитку спортивних об'єктів та центрів, адаптованих до потреб людей з інвалідністю, був розвиток спорту і залучення до нього осіб з інвалідністю. Формування архітектури спортивних споруд, доступних для маломобільних груп населення, стало вторинним питанням даної проблеми, спрямованим на забезпечення параметрів предметно-просторового середовища, вимогам доступності для спортсменів з інвалідністю.

В історії розвитку архітектурної доступності спортивних об'єктів можна виділити три етапи, кожний з яких мав свої характерні особливості. Перший етап (20-50-ті рр. ХХ ст.) – «клінічний спорт» – впровадження спорту в систему медичної реабілітації і, відповідно, спортивних об'єктів у структуру медичних закладів; адаптація існуючих споруд до потреб людей з інвалідністю. Другий етап (60-90-ті рр. ХХ ст.) – «професійний спорт» – заснування офіційних міжнародних спортивних комітетів і змагань для людей з інвалідністю, проведення Паралімпійських ігор, створення нових спортивних об'єктів для занять професійним спортом людей з обмеженими можливостями. Третій етап (від поч. ХХІ ст.) – «спорт для всіх» – розвиток аматорського спорту; проєктування спортивних об'єктів на засадах універсального дизайну з вільним і рівним доступом для усіх категорій користувачів, у тому числі людей з інвалідністю.

В Україні головною проблемою розвитку адаптивного і аматорського спорту є «архітектурна недоступність» спортивних будівель, зведених впродовж ХХ століття, за часів колишнього СРСР, коли не приділялася увага ні питанням безбар'єрної архітектури, ні питанням спорту для людей з інвалідністю. Таких спортивних будівель в Україні більшість. Тому найактуальнішим питанням сьогодення в галузі формування інклюзивних спортивних об'єктів є аналіз умов доступності для людей з обмеженими можливостями існуючих спортивних будівель, а також розробка рекомендацій щодо їх адаптації та розумного пристосування.

Список джерел:

1. Альбом безбар'єрних рішень: Розділ 1 (з урахуванням воєнного часу) : Посібник для проєктувальників та архітекторів публічного простору. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/albom-bezbaryernih-rishen.-rozdil1.pdf>.
2. Андрієць Є.К., Маринич В.Л. Популярність руху спеціальних олімпіад у світі та в Україні // «Спорт та сучасне суспільство»: Матеріали XIV Міжнародної студентської наукової конференції. – К.: НУФВСУ, 2021. – 347 с. – С. 204-208 – URL:

http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/24144/1/Shandrygos_5.PDF/.

3. ДБН В.2.2-40-2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення [Електрон. ресурс]. – Чинний від 01.04.19. – Електрон. текст. дані. – Київ.: Мінрегіон. 2018. – 70 с. – URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_2_40/1-1-0-1832.

4. ДБН В.2.2-13-2003 Спортивні та фізкультурно-оздоровчі споруди. Зі зміною № 1. [Електрон. ресурс]. – Чинний від 01.10.2010. – Електрон. текст. дані. – Київ.: Мінрегіонбуд, 2010. – 47 с. URL: https://e-construction.gov.ua/files/new_doc/3074773761493305251/2023-04-06/2f12be2d-18d3-4706-a951-7a857091bb9e.pdf.

5. Зайцева А.О., Шкляр С.П. Історичні етапи розвитку спортивних об'єктів, адаптованих до потреб людей з інвалідністю. Proceedings of the XXIV International Scientific and Practical Conference. Copenhagen, Denmark. 2024. Pp. 29-32. DOI – 10.46299/ISG.2024.1.24. URL: <https://isg-konf.com/technologies-of-scientists-and-implementation-of-modern-methods/>.

6. Зайцева А.О., Шкляр С.П. Формулювання понятійного апарату в галузі проектування об'єктів інклюзивного спорту. Abstracts of XXIV International Scientific and Practical Conference. Rome, Italy. Pp. 40-42. URL: <https://eu-conf.com/en/events/modern-technologies-among-us-in-the-environment/>.

7. Закон України Про фізичну культуру і спорт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>.

8. Літні Олімпійські ігри 1960 в Римі. URL: <https://www.paralympicheritage.org.uk/rome-1960-paralympic-summer-games>.

9. Максименко Ю.В. Здоровий спосіб життя. URL: <https://studfile.net/preview/8151948/>.

10. Мішель Міллер, Еллен С. Кайтц. Адаптивний спорт та рекреація. URL: https://ebrary.net/7458/health/adaptive_sports_recreation?ysclid=lv543aj4v0951683127.

11. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#n10>.

12. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>.

13. Указ Президента України «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533/2020#Text>.

14. Україна без бар'єрів: новація, яка покликана забезпечити рівні права для всіх українців. URL: <https://hfks.org.ua/metodichna-robota-vyhov/ukrana-bez-barrv-novacya-yaka-poklikana-zabezpechiti-rvn-prava-dlya-vsh-ukrancv/>.

15. Центр підготовки елітних спортсменів «Чула Віста еліт». URL: <https://trainatchulavista.com/about-olympic-athlete-training-site/>.

16. Центр Олімпійської та Паралімпійської підготовки в Колорадо-Спрингс. URL: <https://www.usopc.org/training-centers/colorado-springs>.

17. Центр Олімпійської та Паралімпійської підготовки в Лейк-Плесіді. URL: <https://www.usopc.org/training-centers/lake-placid>.

18. Цикл лікарняного ліжка. URL: <https://collection.sciencemuseumgroup.org.uk/objects/co498443/hospital-bed-cycle-bed-cycle>.
19. Цимбалюк С.М. Стан та перспективи розвитку спортивно-оздоровчої сфери в Україні // Вісник Хмельницького національного університету 2020, № 4, Том 3. 28 вересня 2020р. С. 31-36. DOI: 10.31891/2307-5740-2020-284-4(3)-5. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/11/2020-4t3-07.pdf>.
20. Шкляр С.П., Зайцева А.О. Сучасні тенденції та прийоми архітектурного формування об'єктів адаптивного спорту // Містобудування та територіальне планування: Зб. наук. праць. – К. : КНУБА, 2023. – Вип. 84 – С. 435-447. DOI: 10.32347/2076-815X.2023.84.435-447. URL: <http://mtp.knuba.edu.ua/article/view/289378/282895>.
21. Шкляр С.П., Шушлякова О.С. Універсальний дизайн як основа формування доступного архітектурного середовища сучасних міст // Містобудування та територіальне планування: Зб. наук. праць. – К.: КНУБА, 2023. – Вип. 82 – С.350-363. DOI: 10.32347/2076-815X.2023.82.350-363. URL: <http://mtp.knuba.edu.ua/article/view/277743>.
22. 10 центрів адаптивного спорту в США. URL: <https://sportsplanningguide.com/10-best-adaptive-sports-facilities-america/>.

PhD in Architecture, Associate Professor **Shkliar Svitlana,**
Zaitseva Anna,
 O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

HISTORICAL STAGES OF DEVELOPMENT AND PROBLEMS OF PROVIDING ARCHITECTURAL ACCESSIBILITY OF SPORTS FACILITIES

The work analyzes the relationship between the development of sports for people with disabilities and the formation of sports buildings accessible to people with reduced mobility. It was established that the development of sports and the involvement of people with disabilities was the primary factor in the development of sports facilities and centers adapted to the needs of people with disabilities. The formation of the architecture of sports facilities accessible to people with reduced mobility has become a secondary issue of this problem, aimed at ensuring the parameters of the subject-spatial environment and accessibility requirements for athletes with disabilities.

The main stages of the history of the development of architectural accessibility of sports facilities and the characteristic features of each of the stages are determined. In the history of the development of architectural accessibility of sports facilities, three stages can be distinguished, each of which had its own characteristic features. The first stage (20-50s of the 20th century) – "clinical sports" – the introduction of

sports into the system of medical rehabilitation and, accordingly, sports facilities into the structure of medical institutions; adaptation of existing facilities to the needs of people with disabilities. The second stage (60-90s of the XX century) – "professional sports" – the establishment of official international sports committees and competitions for people with disabilities, the holding of the Paralympic Games, the creation of new sports facilities for professional sports of people with disabilities. The third stage (from the beginning of the 21st century) – "sport for all" – the development of amateur sports; designing sports facilities on the basis of universal design with free and equal access for all categories of users, including people with disabilities.

The main problems of ensuring the architectural accessibility of sports facilities for people with disabilities in Ukraine are analyzed. It was determined that the main problem of the development of adaptive and amateur sports in Ukraine is the "architectural inaccessibility" of sports buildings erected during the 20th century, during the times of the former USSR, when neither the issues of barrier-free architecture nor the issues of sports for people with disabilities were paid attention to. The majority of such sports buildings in Ukraine. Therefore, the most urgent issue today in the field of inclusive sports facilities is the analysis of accessibility conditions for people with disabilities in existing sports buildings, as well as the development of recommendations for their adaptation and reasonable adjustment.

Key words: adaptive sport, inclusive sport, sports facility, architectural accessibility, people with disabilities, person with disabilities, universal design, inclusive sports facility.

REFERENCES:

1. Barrier-free Solutions Album: Chapter 1 (Wartime): A Guide for Designers and Architects of Public Space [Album bezbariernih rishen: Rozdil 1 (z urakhuvanniam voiennoho chasu): Posibnyk dlia proiektuvalnykiv ta arkhitektoriv publicznego prostoru]. URL <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/albom-bezbaryernih-rishen.-rozdil1.pdf>. {in Ukrainian}
2. Andriets Ye.K., Marynych V.L. (2021). The popularity of the Special Olympics movement in the world and in Ukraine. [Populiarnist rukhu spetsialnykh olimpiad u sviti ta v Ukraini]. Sport ta suchasne suspilstvo. K.: NUFVSU, p. 204-208. {in Ukrainian}
3. DBN V.2.2-40:2018 Buildings and structures. Inclusiveness of buildings and structures. (2018). [DBN V.2.2-40:2018 Budyanky i sporudy. Inkluzyvnist budivel i sporud]. Kyiv: Ministerstvo Rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy. p.95. {in Ukrainian}

4. DBN V.2.2-13-2003 Sports and physical culture and health facilities. With change #1. (2010). [DBN V.2.2-13-2003 Sportyvni ta fizkulturno-ozdorovchi sporudy. Zi zminoiu № 1]. Kyiv.: Minrehionbud. p.47. {in Ukrainian}
5. Zaitseva A.O., Shklyar S.P. (2024) Historical stages of the development of sports facilities adapted to the needs of people with disabilities. [Istorychni etapy rozvytku sportyvnykh ob'ektiv, adaptovanykh do potreb liudei z invalidnistiu]. Proceedings of the XXIV International Scientific and Practical Conference. Copenhagen, Denmark. Pp. 29-32. DOI – 10.46299/ISG.2024.1.24. URL: <https://isg-konf.com/technologies-of-scientists-and-implementation-of-modern-methods/>. {in Ukrainian}
6. Zaitseva A.O., Shklyar S.P. (2024) Formulation of the conceptual apparatus in the field of design of inclusive sports facilities. [Zaitseva A.O., Shklyar S.P. Formuliuвання poniatinoho aparatu v haluzi proektuvannya ob'ektiv inkliuzyvnoho sportu]. Abstracts of XXIV International Scientific and Practical Conference. Rome, Italy. Pp. 40-42. URL: <https://eu-conf.com/en/events/modern-technologies-among-us-in-the-environment/>. {in Ukrainian}
7. Law of Ukraine on physical culture and sports. [Zakon Ukrainy Pro fizychnu kulturu i sport]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>. {in Ukrainian}
8. Summer Olympic Games 1960 in Rome. [Litni Olimpiiski ihry 1960 v Rymi]. URL <https://www.paralympicheritage.org.uk/rome-1960-paralympic-summer-games>. {in Ukrainian}
9. Maksimenko Yu.V. Healthy lifestyle. [Zdorovyi sposib zhyttia.]. URL: <https://studfile.net/preview/8151948/>. {in Ukrainian}
10. Michelle Miller, Ellen S. Kaitz. Adaptive Sports and Recreation. [Adaptyvnyi sport ta rekreatsiia]. URL: https://ebrary.net/7458/health/adaptive_sports_recreation?ysclid=lv543aj4v0951683127. {in Ukrainian}
11. National strategy for creating a barrier-free space in Ukraine for the period until 2030. [Natsionalna stratehiia iz stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku]. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#n10>. {in Ukrainian}
12. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 14, 2021 No. 366-r «On the approval of the National Strategy for the creation of a barrier-free space in Ukraine for the period until 2030». [Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 kvitnia 2021 r. № 366-r «Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii iz stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku»]. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>. {in Ukrainian}

13. Decree of the President of Ukraine «On ensuring the creation of a barrier-free space in Ukraine». [Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro zabezpechennia stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini»]. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533/2020#Tex.t> {in Ukrainian}
14. Ukraine without barriers: an innovation designed to ensure equal rights for all Ukrainians. [Ukraina bez barieriv: novatsiia, yaka poklykana zabezpechyty rivni prava dlia vsikh ukraintsiv]. URL <https://hfks.org.ua/metodichna-robotav-yhov/ukrana-bez-barrv-novacya-yaka-poklikana-zabezpechiti-rvn-prava-dlya-vsh-ukrancv/>. {in Ukrainian}
15. Elite Athlete Training Center «Chula Vista Elite». [Tsentр pidhotovky elitnykh sportsmeniv «Chula Vista elit»]. URL <https://trainatchulavista.com/about-olympic-athlete-training-site/>. {in Ukrainian}
16. The Olympic and Paralympic Training Center in Colorado Springs. [Tsentр Olimpiiskoi ta Paralimpiiskoi pidhotovky v Kolorado-Sprynhs]. URL <https://www.usopc.org/training-centers/colorado-springs>. {in Ukrainian}
17. Olympic and Paralympic Training Center in Lake Placid. [Tsentр Olimpiiskoi ta Paralimpiiskoi pidhotovky v Leik-Plesidi]. URL <https://www.usopc.org/training-centers/lake-placid>. {in Ukrainian}
18. Article «Hospital bed cycle». [Tsykl likarnianoho lizhka]. URL <https://collection.sciencemuseumgroup.org.uk/objects/co498443/hospital-bed-cycle-bed-cycle>. {in Ukrainian}
19. Tsymbaliuk S.M. (2020). The state and prospects of the development of sports and recreation in Ukraine. [Stan ta perspektyvy rozvytku sportyvno-ozdorovchoi sfery v Ukraini]. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu, №4, T. 3., p. 31-36. DOI: 10.31891/2307-5740-2020-284-4(3)-5. {in Ukrainian}
20. Shklyar S.P., Zaitseva A.O. Modern trends and methods of architectural formation of adaptive sports facilities. [Suchasni tendentsii ta pryomy arkhitekturnoho formuvannia obiektiv adaptivnoho sportu]. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia, Vyp. 84, p. 435-447. DOI: 10.32347/2076-815X.2023.84.435-447. {in Ukrainian}
21. Shkliar S.P., Shushliakova O.S. (2023). Universal design as a basis for forming an accessible architectural environment of modern cities. [Universalnyi dyzain yak osnova formuvannia dostupnoho arkhitekturnoho seredovyscha suchasnykh mist]. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia, Vyp. 82, p. 350-363. DOI: 10.32347/2076-815X.2023.82.350-363. {in Ukrainian}
22. 10 adaptive sports centers in the USA. [10 tsentriv adaptivnoho sportu v SShA]. URL: <https://sportsplanningguide.com/10-best-adaptive-sports-facilities-america/>. {in Ukrainian}